Aspecte ale metacomunicării în talk show

IOANA-CRISTINA PÎRVU
Bucureşti

1. Introducere

În lucrarea de faţă ne-am propus să identificăm, să descriem şi să ilustrăm unul dintre fenomenele cel mai des întâlnite în presa vorbită şi scrisă: metacomunicarea. Ne-am oprit asupra câtorva talk show-uri realizate de Marius Tucă, la postul de televiziune Antena 1, pe diverse teme:

1. **Criza din coaliţia de guvernământ** (martie 2000; participanţi: Marius Tucă, Octavian Paler şi Adrian Vasilescu)
2. **Bărbaţii şi femeile în societatea românească actuală** (19 februarie 2001; participanţi: Marius Tucă, Mihaela Mihai, Gabriela Vrânceanu Firea, Paula Seling, Catinca Roman, Georgiana Paţaichin)
3. **Achiziţionarea autobuzelor ecologice** (20 februarie 2001; participanţi: Marius Tucă, Aurelian Driga, Constantin Popescu).

Materialul care alcătuieşte corpusul anexat a fost înregistrat şi apoi transcris.

2. Talk show-ul – o provocare la adresa interlocutorului

Am ales emisiunile jurnalistului Marius Tucă, pentru că, în general, ele corespund noţiunii de talk show[1] şi se disting prin faptul că moderatorul preferă teme tabu sau controversate, comportându-se, uneori, provocator sau agresiv cu anumiţi invitaţi. Un criteriu important în selectarea acestor talk show-uri îl constituie diversitatea temelor discutate, care ilustrează aspecte sociale, economice şi politice. Participanţii sunt aleşi după criteriul competenţei lor de a interveni în calitate de experţi (ca oameni politici, magistraţi, lideri sindicali, delegaţi ai unui corp socio-profesional, oameni de ştiinţă) sau după cel al statutului lor în raport cu tema. Rolurile instituţionale ale participanţilor, rolurile interacţionale pe care ei înşişi şi le asumă în relaţia cu ceilalţi, importanţa temei pentru fiecare participant în parte, rolul moderatorului reprezintă factori importanţi de care trebuie ţinut cont în urmărirea secvenţelor metacomunicative în cadrul talk show-ului.

Alcătuirea întrebărilor este esenţială pentru structura talk show-ului şi este eficientă în sondarea vieţii profesionale şi/sau particulare a invitaţilor, fiind în acelaşi timp relevantă pentru personalitatea moderatorului[2]. Deşi este, în mod clar, guvernată de reguli şi centrată asupra unei teme, interacţiunea în talk show indică trăsături distinctive ale discursului conversaţional: schimbarea spontană a rolurilor de emiţător şi de receptor, perechi de adiacenţă iniţiate de participanţi. Sistemul luărilor de cuvânt în talk show nu urmăreşte în mod constant ordinea prestabilită remarcată, de exemplu, în interviuri, unde întrebările intervievatorului alternează mereu cu răspunsurile intervievatului. Distribuţia, ocurenţa secvenţială şi aspectele metacomunicării reflectă natura dual a acestui tip special de discurs, deopotrivă instituţional şi conversaţional.

Discursul prezent în cadrul talk show-ului românesc este perceput ca un construct conversaţional şi ca o activitate instituţională[3], fiind modelat de factori sociali şi culturali. Faptul că talk show-ul nu reprezintă un tip de discurs omogen este, de asemenea, reflectat

BDD-V3939 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

în aşteptările, reacţiile şi interpretările diferite şi contradictorii atât ale publicului, cât şi ale analiştilor.

În funcţie de statutul social, politic şi/sau cultural al invitaţilor (directorul general ROCAR, directorul general RATB, consilier al primului ministru, scriitor, directoarea Direcţiei Comunicare CNA, editor - prezentator la ANTENA 1, cântăreaţă, creatoare de modă, farmacistă), cât şi de starea de spirit a moderatorului[4], discursul de tipul *infotainment* reprezintă un continuum, incluzând aspecte diverse, mai mult sau mai puţin constituite ca norme de gen.

Acest amalgam de discurs vorbit, discurs instituţional şi influenţe ale discursului scris (întâlnit cu precădere în limbajul participanţilor cu o educaţie şi o cultură superioare) este marcat de un fenomen omniprezent în scris şi în vorbire: **enunţul metalingvistic**.

3. Metacomunicarea în talk show

Fiind un fenomen care implică atât nivelul acţional (reflecţii ale vorbitorilor asupra codului pe care îl utilizează), cât şi nivelul interacţional (comunicare verbală ce vizează înţelegerea şi reuşita schimbului verbal), metacomunicarea reprezintă rezultatul unui proces continuu de negociere între interlocutori, care pot urmări obiective diferite şi pot avea adesea interese divergente.

Numite discurs de etichetare (engl. *labelling discourse*) (Francis, 1996: 83), enunţurile metacomunicative sunt utilizate pentru a glosa, a controla sau a organiza, în cazul nostru, discursul vorbit, dar şi discursul scris. Ele pun în evidenţă fazele negocierii, momentele de contestare, divergenţele de apreciere fie atunci când se rediscută rolurile participanţilor, fie atunci când se repun în joc ipotezele şi achiziţiile discursului. Această practică metalingvistică se observă la interlocutorii prezenţi în cadrul talk show-ului. Studiul conversaţiilor şi dialogurilor înregistrate şi transcrise indică prezenţa enunţurilor metacomunicative (Francis, 1996: 83-101) care, sub aspectul locuţionar, sunt reprezentate de:

- **grupuri nominale**: *de exemplu, după părerea mea, după opinia mea, cu alte cuvinte, în sensul, de fapt, problemă, vorbe, în acelaşi punct, lucruri, subiectul, în concluzie, răspuns, întrebare, provocare, chestie, discuţie* etc. care organizează discursul vorbit şi îi asigură coeziunea semantică;
- **grupuri verbale**: *ar trebui să spun în primul rând, am vrut însă să subliniez, dar unii spun că, vreau mai târziu să spun două vorbe, înainte de asta aş vrea să mă refer la criza asta, am vrut să continui şi să precizez că …, pot să vă întreb, cred eu, vă înţeleg foarte bine când spuneţi că …, ce-i reproşaţi, îmi permiteţi o replică, pot să vă şi demonstrez asta, cert este însă că …, eu vreau să vă declar cinstit, înseamnă că…, am explicat foarte bine la început, hai să lăsăm glumele, hai să lămurim treaba, vedeţi, merge, hai să… nu o scurtez, nu o ţin prea mult, hai să rezumăm, vă repet în continuare, hai să vorbim, eu vreau să vă răspund, dar nu vorbeam de ce s-a încercat, hai să spunem lucrurilor pe …, v-am spus, nu spun că, vom discuta despre bărbaţi şi despre femei, vorbim de, se spune, d-asta v-am invitat aici, ca fiecare să-şi spună punctul de vedere, dar ce înseamnă capul familiei, vreau să-i bârfiţi cât de tare puteţi, vrei să continuăm, ceea ce spun eu nu este literă de Evanghelie, fiecare spune ceea ce gândeşte, mi-e greu să spun cine e capul familiei, eu zic să…, hai să*

BDD-V3939 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

vedem, dar discutăm etc. formate din verbe dicendi care introduc situația de comunicare fără a o evalua în mod explicit. Utilizând aceste verbe cu funcție de glosare, locutorul transmite sensul literal al actului de vorbire, marcând atitudinea sa față de ceea ce se performează;

– **conectori pragmatici metacomunicativi** din clasa adverbului, a căror funcție este să asigure legătura formală şi semantică dintre segmentele discursului, constituind unul din mijloacele importante de realizare a coeziunii textuale (*anume, adică, apropo* etc.). aceste etichete discursive numesc interacțiunea, clarifică şi explicitează situația la care se referă.

3.1. Enunțul metacomunicativ şi funcția de organizare a discursului

3.1.1. *Rolul moderatorului în procesul de monitorizare a interacțiunii verbale*

După anunțarea temei **(Bărbații şi femeile în societatea românească actuală)**, a subtemelor **(egalitatea între bărbați şi femei, femeile şi funcțiile de conducere, relațiile de putere, locul de muncă şi comportamentul economic)** şi prezentarea invitatelor, moderatorul, al cărui rol este acela de a stabili şi întreține relațiile interactive, acordă dreptul la cuvânt invitatelor sale:

– Gabi, tu ai citit rezultatele sondajelor şi nu mi-ai spus.
– Nu. (râde) Nu. Sincer.
*– **Am înțeles. Cine vrea să… Adică**, vă rog, **să răspundeți**, n-aş vrea să intervin eu de fiecare dată.*
*– **Eu spun punctul meu de vedere, nu înseamnă că este…**adevărul gol-goluț.*
*– **Bun. D-asta v-am invitat** aici, **ca fiecare să-şi spună punctul de vedere**. Am crezut că este punctul de vedere al soțului dvs.*

El intenționează să dea mână liberă interlocutoarelor sale (*cine vrea să ...*), dar, recurgând la întreruperi (cu valoare pozitivă aici, deoarece locutorul îşi exprimă interesul față de conversație), monitorizează interacțiunea, impunând o anumită ordine în desfăşurarea ei. Aceste enunțuri metacomunicative apar în contextul în care colocutorii verifică înțelegerea reciprocă pentru prospectarea posibilităților de continuare a interacțiunii verbale. Prin structura lor stereotipă[5], enunțurile metacomunivative se referă direct la ceea ce s-a spus şi mai puțin la conținutul în sine decât la modul în care e transmis şi receptat: *am înțeles, bun*.

Numite în teoria actelor de limbaj a lui Searle şi elemente de umplutură, enunțurile metacomunicative introduse prin adverbul *adică* însoțesc, sub formă de inserări, ezitările pe care locutorul le are cu privire la modul în care îşi concepe rolul de moderator şi accentuează corectările pe care el le aduce spontan. *Adică* este urmat de semnalul interacțional *vă rog*, care funcționează ca apel adresat interlocutoarelor de a se implica în actul conversațional, iar conjunctivul cu valoarea imperativă *să răspundeți* exprimă un îndemn, act de vorbire care amenință imaginea negativă a colocutoarelor şi care este, totuşi, atenuat de performarea mai întâi a rugăminții.

Gabriela Vrânceanu Firea performează un act asertiv prin care explică modalitatea de a înțelege argumentele expuse anterior:

Eu spun punctul meu de vedere nu înseamnă că este … *adevărul gol-goluț.*

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

Marius Tucă propune o nouă regulă a „jocului" conversațional la care să participe toate invitatele: o singură întrebare să primească răspunsuri diferite, dacă este posibil, de la toate interlocutoarele. Iar activitatea de comunicare primeşte eticheta discursivă *discuție*, ceea ce presupune crearea unor premise care permit libertatea de expresie şi țintesc spre un schimb de păreri eficient prin renunțarea, în situația dată, la perechea de adiacență întrebare-răspuns, care devine întrebare - răspunsuri diverse şi personale.

– ***Bun. D-asta v-am invitat*** *aici,* ***ca fiecare să-şi spună punctul de vedere****. Am crezut că este punctul de vedere al soțului dvs.*
– Nu, nu este.
– Deci nu este, da?
– Da.
– ***Bun. Haideți să fie o discuție****, să nu pun eu întrebări la fiecare şi… intervine cine vrea de câte ori vrea.*

3.1.2. Rolul participanților şi funcția de organizare a discursului

Argumentația este prin excelență produsul situației dialogale, ea putând fi construită şi prin înlănțuirea replicilor.

În următoarea secvență, moderatorul este cel care solicită în mod direct argumentația:

– Dar de ce vă acuză, domne, că vreți să distrugeți ROCAR-ul, că nu înțeleg?
– Pentru că nu înțelege că l-am ajutat. I se pare că... Noi nici o clipă ***nu am spus*** *că nu vrem autobuze ROCAR.*
– Care sunt argumentele lor?

Cererea de argumentație, prin care Marius Tucă urmăreşte organizarea schimburilor verbale, ghidând procesul de gândire a colocutorilor, facilitând prezentarea şi prin aceasta ajutând înțelegerea, eşuează, pentru că locutorul recurge la o strategie inadecvată – interlocutorului nu i se oferă libertatea de manifestare verbală –, care amenință în mod agresiv teritoriul eului. Astfel Constantin Popescu apelează la verbul potențial performativ folosit non-performativ:

– ***Stați să vă spun ce…***
– ***Să vedem ce ne spune.***
– ***Stați să vă spun eu…***

adică enunțuri care cumulează funcțiile de anunț şi de specificare ilocuționară explicită.

Aşteptările moderatorului sunt infirmate în momentul în care Constantin Popescu nu-i satisface expectațiile. Marius Tucă reacționează impulsiv, trecând de la acceptare şi bunăvoință la sarcasm şi iritare:

– Da.
– Pe dânsul îl supără că noi îi batem la cap să facă produsul ca lumea, să fie autobuzul bun, să nu se strice toată ziua, că e departe încă de ce am scris în caietul de sarcini şi de performanțele la care s-a angajat.
– Nu v-am pus eu, domne, să scrieți în caietul de sarcini!
– Păi, nu, că noi am pus.

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

– ***Deci în primul rând să vedem ce a spus domnul Popescu***. *Deci caietul de sarcini a făcut obiectul unei licitații. Deci caietul de sarcini l-a făcut R.A.T.B.-ul.În urma unei licitații internaționale,* ***cum şi domnul Popescu a spus înainte****, noi am câştigat…*
– Licitația, aşa…
– …am câştigat licitația. ***Deci nu poate să spună domnul Popescu*** *că suntem departe de caietul de sarcini. Deci n-are cum…*

Celălalt interlocutor intervine, încercând să se conformeze regulilor de coerență a discursului. Schimbul său verbal se deschide cu conectorul *deci*, care îşi pierde valoarea conclusivă, devenind, în fluxul conversațional, un tic verbal supărător, şi se continuă cu operatorul metadiscursiv temporal *în primul rând*, care reflectă logica unei gândiri ordonate. Aurel Driga este cel care răspunde aşteptărilor lui Marius Tucă, organizându-şi activitatea verbală în termeni de eficacitate comunicațională.

3.2. Criza guvernamentală aflată sub semnul glosei

În talk show-ul, având ca temă **criza din coaliția de guvernământ,** se discută cauzele care au determinat apariția crizei (de exemplu, *mediocritatea unei clase politice*) şi se încearcă glosarea acestui termen (*criza este definită ca un bâlci sinistru, un circ, o comedie a scuzelor, o poveste*).

Enunțul metacomunicativ *haideți să vedem* caracterizează rolul liderului instituțional (moderatorul), care încearcă să fixeze reperele discursului. Falsul imperativ *haideți să vedem* este apelul adresat interlocutorului de a se implica în conversație şi apare în punctul strategic al procesului comunicațional – se încearcă introducerea temei de dezbatere (criza guvernamentală ivită din reacțiile şi atitudinile de persoană neutră, independentă şi echidistantă ale primului ministru, Mugur Isărescu). Moderatorul nu insistă asupra unui fapt marcat de circularitate care ar împiedica desfăşurarea interacțiunii verbale:

– ***Haideți să vedem, nu mai insist, pentru că ajungem în acelaşi punct de unde am plecat.*** *Eu țin la demnitatea domnului Isărescu fie şi numai pentru simplul fapt că e din Drăgăşani. Domnule Octavian Paler, dumneavoastră cum vedeți această independență a domnului Mugur Isărescu?*

Enunțurile metacomunicative delimitează digresiunile ce intervin în procesul de cooperare a interlocutorilor, evidențiind fazele negocierii.

Încercarea de negociere a temei eşuează, deoarece interlocutorul refuză să continue conversația, amânând-o pentru un moment viitor neprecizat:

– Despre teoria independenței d-lui Isărescu, a neutralității şi a echidistanței ***vreau mai târziu să spun două vorbe.***

Însă procesul negocierii se încheie cu acceptarea ofertei, venită din partea lui Octavian Paler, care propune revenirea la tema inițială (criza):

Înainte de asta aş vrea să mă refer la criza asta.

Inserțiile metacomunicative de natură subiectivă au valoarea de atenuare şi planificare a aserțiunilor performate de Octavian Paler. În situația de față, locutorul califică momentul de criză (este utilizat adjectivul abstract *absurdă* urmat de trei

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

adjective având trăsătura [+uman] folosite „poetic” *necuviincioasă, perversă şi sinucigaşă*), alegând voit aceşti termeni, care răspund nevoii sale imediate şi impulsive. El marchează foarte explicit interpretarea pe care doreşte să o dea, în instanța sa particulară de discurs. Locutorul revine asupra discursului său pentru a-l clarifica, a-l face mai accesibil interlocutorilor şi propune o nouă formulare a ceea ce a spus, pentru ca mesajul să fie înțeles de receptori:

– *Dar,* ***după părerea mea****, acesta a depăşit toate limitele bunului simț.(...)Aceasta este,* ***după părerea mea****, principala barieră în calea integrării României. Nu se poate. E o batjocură,* ***după opinia mea****, toată această poveste*.

Aspectul politic supus dezbaterii este cel care îl determină pe acest participant să prezinte faptele subiectiv.

3.2.1. Metacomunicarea - simptom al unei slăbiciuni

Marius Tucă propune o altă subtemă **(compatibilitatea sexuală a unui cuplu)**: *Este important ca cei doi soți să se potrivească sexual?,* şi, în mod direct, o provoacă pe una dintre interlocutoarele sale să-şi exprime punctul de vedere, invocând statutul ei social:

– *Este important ca cei doi soți să se potrivească sexual? Uitați-vă la Paula! Paula-i nemăritată şi refuză să,* ***adică să*** *... țină la întrebare, fiindcă se furişează de răspuns*.

Moderatorul încalcă principiile politeții negative (engl. *negative face*) (adjectivul *nemăritată* derivat cu prefixul *ne-*, frecvent în limbajul uzual, este reluat, într-un schimb verbal ulterior, cu scopul de a atenua atitudinea precedentă, prin sinonimul său, verbul *a se căsători*, într-o construcție negativă, specific limbajului oficial):

– *Eee!...*
– ***Adică*** *eu să pot…*
– *Să fie două jumătăți care fac un întreg.*
– *Da’ de ce faci mişto de mine*?
– *Nu fac mişto, dar tu eşti, tu, tu încă nu te-ai căsătorit să vezi cum e cu compatibilitatea asta perfectă.*

Paula Seling nu este capabilă să răspundă atacului. Enunțul negativ performat de ea (*Nu.*) este ambiguu, pentru că nu precizează la ce se opune, lăsând posibilitatea unor interpretări diferite:
− *Nu este important ca cei doi soți să se potrivească sexual.*
− *Nu refuz să răspund.*
− *Nu mă furişez de răspuns.*

sau utilizează negația ca şi cum s-ar simți atacată şi se împotriveşte provocării, dar nu ştie să se apere.

Enunțul metacomunicativ *vreau să spun*, care însoțeşte, de obicei, ezitările unui vorbitor asupra formei sale proprii de exprimare, îşi pierde funcția de glosare în acest context, devenind marcă a incoerenței ce trădează incapacitatea controlului conversațional. Paula Seling repetă continuu acest enunț:

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

– Nu. ***Vreau să spun că****, da, şi* ***eu vreau să spun că*** *este foarte important şi* ***mai vreau să spun că*** *ideal este, bineînțeles, ca şi compatibilitatea să fie din toate punctele de vedere…*

care ajunge un clişeu lamentabil. Ea nu are o poziție clară față de situația dată: *da* este semnalul interacțional care umple un gol de gândire conversațional. Paula se provoacă singură, iar părerile personale expuse eşuează în generalități.

Această incapacitate de a controla fluxul gândirii şi al vorbirii duce la blocarea intervenției verbale a locutorului.

3.3. Enunțul metacomunicativ – marcă de corectare a intervenției interlocutorului

Enunțul metacomunicativ *aş preciza* conține în mod explicit parafraza *dați-mi voie să spun şi eu ceva*, cerere acceptată de interlocutor (*Aşa…*), care semnalează interesul pentru informația ce va fi furnizată:

– E evident că noi am prins un tren norocos, pe care nu-l meritam datorită performanțelor clasei noastre politice…
– ***Aş preciza…***
– Aşa…
– Nu numai primul tren, ci şi ultimul.

Octavian Paler prezintă *situația teribilă*, în care trăiesc oamenii în România, ca pe o părere personală, nu înainte de a fi accentuat că, de fapt, starea actuală a populației este una îngropată în mizerie:

– E evident că, ***după părerea mea****, că în România oamenii rabdă în clipa de față o situație teribilă. Mizeria e ca o plagă, cumplită.*

Această viziune apocaliptică va fi ameliorată în finalul unei alte intervenții a lui Octavian Paler:
Şi vreau să vă mai spus ceva, fapt, după părerea mea, foarte grav*: ați remarcat în ultimele sondaje şi recunosc că eu mi-am schimbat părerea, întrucâtva despre poporul român,* ***în sensul că*** *e un popor cu un instinct foarte bun.*

Adrian Vasilescu înțelege gravitatea situației şi încearcă să atenueze conflictul[6] (verbul este folosit la modul condițional optativ, iar substantivul *exemplu* etichetează enunțarea), menționând o posibilă rezolvare:

– ***V-aş da un exemplu****, care poate să rezolve ceva. Iată, astăzi primul ministru a fost în parlament să lupte împotriva unei legi care avea şi are…*

Răspunsul dat lui Adrian Vasilescu, marcat de prezența emfatică a enunțului metacomunicativ: *Eu n-am spus nici o clipă, ca să fiu bine înțeles, repet, n-am spus nici o clipă că domnul Isărescu…*, vine să corecteze reacția anticipată a interlocutorului. El explicitează modul în care trebuie înțelese spusele sale:

După părerea mea*, nu s-a comportat bine în această criză de la un anumit moment dat,* ***în sensul că s-a purtat prea politicos*** *şi că trebuie să pună piciorul în prag ca să*

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

răcorească puțin acele capete înfierbântate pentru că era în joc interesul Românei, nu era vorba de neutralitate.

Explicațiile sunt marcate de prezența enunțurilor metacomunicative, etichete discursive, unele echivoce (*eu mi-am schimbat părerea, întrucâtva despre poporul român, în sensul că e un popor cu un instinct foarte bun.*) care se referă la faptul că este mai important ceea ce se înțelege decât ceea ce se spune.

4. Concluzii

Enunțul metacomunicativ constituie un instrument util pentru descrierea şi înțelegerea procesului comunicativ. El permite observarea modului în care locutorii conferă transparență fluxului conversațional, la construirea căruia participă deopotrivă (maxima cantității şi maxima relevanței guvernează comunicarea cooperantă), face trimitere la un moment din trecut sau din viitorul interacțional şi oferă posibilitatea realizării unui discurs coerent.

Situațiile verbale de acord sau dezacord sunt puse în evidență de prezența enunțurilor metacomunicative, frecvent întâlnite în talk show. Aceste enunțuri îndeplinesc diferite funcții:

– de glosare, incluzând cazul particular al corectării intervenției interlocutorului;
– de control al înțelegerii;
– de organizare.

Enunțurile metacomunicative care îndeplinesc funcții de glosare, apar atunci când locutorul urmăreşte să atragă atenția receptorului asupra propriei sale păreri (*după părerea / opinia mea*), comentând sau explicând anumiți termeni cheie (ca, de exemlpu, *criză*), ceea ce echivalează, din punct de vedere funcțional, cu tematizarea.

Nu întotdeauna este vorba de glosă veritabilă. În anumite cazuri, glosarea este vidă, enunțul metacomunicativ *vreau să spun*, devenind un parazit verbal.

Funcția de control a enunțurilor metacomunicative, care intervine în discurs pentru a-i asigura viabilitatea, se realizează atunci când aceste enunțuri nu se aplică la mesaj, nici la universul referențial la care acestea se raportează, ci la condițiile interacțiunii verbale, la inteligibilitatea sa, la buna funcționare a acesteia. Ele permit colocutorilor să se asigure că mesajul este bine primit, înțeles sau să semnaleze dacă nu este aşa.

Enunțurile metacomunicative organizează fluxul conversației, asigurând adecvarea la partener a comportamentului comunicativ şi mizând pe înțelegerea reciprocă succesivă.

Etichete discursive, enunțurile metacomunicative nu sunt deloc obligatorii, dar explicitarea pe care o aduc este resimțită ca un ajutor eficace pentru evoluția controlată a discursului: pe de o parte, sub aspectul elaborării, iar, pe de altă parte, sub aspectul înțelegerii.

NOTE:

[1] Talk show-ul, tip de discurs față în față, se caracterizează prin coexistența funcției informative şi a celei de divertisment (engl. *infotainment*) (Ilie, 2001: 211). Această emisiune de cuvinte este structurată de dispozitive comunicaționale care iau forma unei duble puneri în scenă, verbală şi vizuală.

[2] Moderatorul îndeplineşte rolul de „provocator"; se ocupă cu prezentarea invitaților, repartizând timpul şi anunțând dreptul la replică a participanților după propria sa voință, provocând pe unii şi pe alții, temperând

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

conflictele, păstrând tema inițială, permițându-şi să prezinte propria sa opinie, chiar să-i acuze pe unul sau pe altul dintre invitații săi. Ne situăm aici într-un univers al criticii şi al polemicii.

[3] Este imposibil să se separe aspectul conversațional de cel instituțional specific talk show-ului: vorbirea uzuală dobândeşte adesea trăsături instituționale, iar discursul instituțional prezintă un puternic caracter conversațional.

[4] Pe lângă rolul de moderator (sub aspect instituțional), gazda trebuie să joace rolul de persoană amuzantă, de moralist, de îndrumător, de terapeut, de arbitru şi de interlocutor, prin aceasta dezvăluindu-şi, deliberat sau nu, anumite fațete ale personalității (preferințe, antipatii, simpatii etc.).

[5] Aceste enunțuri metacomunicative reiau tematic şi explicitează condițiile care fac posibil schimbul verbal:

- dau o formă comprehensibilă la ceea ce spune
- includ interlocutorul în discursul său
- verifică dacă el este pe punctul de a înțelege
- asigură un contact sau chiar o înțelegere cu el
- procedează astfel încât el să participe
- este pe punctul de a înțelege intervențiile lui.

(Borillo, 1985: 53)

[6] Vorbirea în contradictoriu constă în confruntarea a două sau mai multe puncte de vedere asupra unei probleme supuse dezbaterii pentru a se pune în lumină diverse aspecte ale temei tratate (încercând să se arate parțial adevărul), astfel încât cei care asistă la aceste confruntări pot să-şi construiască propriul adevăr.

ANEXĂ

1. Enunțuri metacomunicative (Francis, 1996: 83-101) – **reprezentate, sub aspect locuționar, de:**

- **grupuri nominale**: *de exemplu, după părerea mea, după opinia mea, cu alte cuvinte, în sensul, de fapt, problemă, vorbe, în acelaşi punct, lucruri, subiectul, în concluzie, răspuns, întrebare, provocare, chestie, discuție* etc. care organizează discursul vorbit şi îi asigură coeziunea semantică;

- **grupuri verbale**: *ar trebui să spun în primul rând, am vrut însă să subliniez, dar unii spun că, vreau mai târziu să spun două vorbe, înainte de asta aş vrea să mă refer la criza asta, am vrut să continui şi să precizez că …, pot să vă întreb, cred eu, vă înțeleg foarte bine când spuneți că …, ce-i reproşați, îmi permiteți o replică, pot să vă şi demonstrez asta, cert este însă că …, eu vreau să vă declar cinstit, înseamnă că…, am explicat foarte bine la început, hai să lăsăm glumele, hai să lămurim treaba, vedeți, merge, hai să… nu o scurtez, nu o țin prea mult, hai să rezumăm, vă repet în continuare, hai să vorbim, eu vreau să vă răspund, dar nu vorbeam de ce s-a încercat, hai să spunem lucrurilor pe …, v-am spus, nu spun că, vom discuta despre bărbați şi despre femei, vorbim de, se spune, d-asta v-am invitat aici, ca fiecare să-şi spună punctul de vedere, dar ce înseamnă capul familiei, vreau să-i bârfiți cât de tare puteți, vrei să continuăm, ceea ce spun eu nu este literă de Evanghelie, fiecare spune ceea ce gândeşte, mi-e greu să spun cine e capul familiei, eu zic să…, hai să vedem, dar discutăm* etc. formate din verbe dicendi care introduc situația de comunicare fără a o evalua în mod explicit. Utilizând aceste verbe cu funcție de glosare, locutorul transmite sensul literal al actului de vorbire, marcând atitudinea sa față de ceea ce se performează;

- **conectori pragmatici metacomunicativi** din clasa adverbului, a căror funcție este să asigure legătura formală şi semantică dintre segmentele discursului, constituind unul din mijloacele importante de realizare a coeziunii textuale (*anume, adică, apropo* etc.). aceste etichete discursive numesc interacțiunea, clarifică şi explicitează situația la care se referă.

2. Rolul moderatorului în procesul de monitorizare a interacțiunii verbale

M.T.: Gabi, tu ai citit rezultatele sondajelor şi nu mi-ai spus.

G.V.F.: Nu (râde). Nu. Sincer.

*M.T.: **Am înțeles. Cine vrea să… Adică**, vă rog, **să răspundeți**, n-aş vrea să intervin eu de fiecare dată.*

*G.V.F.: **Eu spun punctul meu de vedere, nu înseamnă că este…** adevărul gol goluț.*

*M.T.: **Bun. D-asta v-am invitat** aici, **ca fiecare să-şi spună punctul de vedere**. Am crezut că este punctul de vedere al soțului dvs.*

G.V.F.: Nu, nu este.

M.T.: Deci nu este, da?

G.V.F.: Da.

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

M.T.: ***Bun. Haideți să fie o discuție****, să nu pun eu întrebări la fiecare şi… intervine cine vrea de câte ori vrea.*

3. Enunțul metacomunicativ şi funcția de organizare a discursului

M.T.: Care sînt argumentele dumneavoastră?
C.P.: ***Stați să vă spun ce…***
M.T.: ***Să vedem ce ne spune.***
C.P.: ***Stați să vă spun eu…***
M.T.: Da.
C.P.: Pe dânsul îl supără că noi îi batem la cap să facă produsul ca lumea, să fie autobuzul bun, să nu se strice toată ziua, că e departe încă de ce am scris în caietul de sarcini şi de performanțele la care s-a angajat.
M.T.: Nu v-am pus eu, domne, să scrieți în caietul de sarcini!
C.P.: Păi, nu, că noi am pus.
A.D.: ***Deci în primul rând să vedem ce a spus domnul Popescu.*** *Deci caietul de sarcini a făcut obiectul unei licitații. Deci caietul de sarcini l-a făcut R.A.T.B.-ul. În urma unei licitații internaționale,* ***cum şi domnul Popescu a spus înainte****, noi am câştigat.*

4. Criza guvernamentală aflată sub semnul glosei

M.T.: ***Haideți să vedem, nu mai insist, pentru că ajungem în acelaşi punct de unde am plecat.*** *Eu țin la demnitatea dlui Isărescu fie şi numai pentru simplul fapt că e din Drăgăşani. Domnule Octavian Paler, dumneavoastră cum vedeți această independență a dlui Mugur Isărescu?*
O.P.: Despre teoria independenței dlui Isărescu, a neutralității şi a echidistanței ***vreau mai târziu să spun două vorbe. Înainte de asta aş vrea să mă refer la criza asta****. Atunci când în România vor exista şcoli serioase de ştiințe politice nu cred că se poate găsi un exemplu mai bun, excelent din punct de vedere didactic pentru a demonstra mediocritatea unei clase politice. Această* ***criză*** *a fost,* ***după părerea mea****,* ***absurdă, necuviincioasă, perversă şi sinucigaşă.*** *Ce rost a avut acest* ***circ*** *de aproape o lună în jurul unei demisii care putea fi rezolvată în 24 de ore? Ce rost a avut toată* ***comedia scuzelor****, care s-a jucat la un moment dat între liberali şi democrați, urechile liberale care au auzit nişte vorbe mai grele fiind ultragiate de nişte cuvinte totuşi uşoare…*
M.T.: … regretabile.
O.P.: … ale dlui Băsescu. Ce rol a avut intervenția liberalilor, rolul de avocat din oficiu lamentabil pe care l-a jucat domnul V. Stoica, ce rol a avut toată ***povestea asta cu şantajul*** *şi de o parte şi de alta? (…) Ce rost a avut, domnule consilier, de la un moment dat încolo, încăpățânarea primului ministru de a nu rezolva această* ***criză*** *care a fost cu spatele la realitatea jucată,* ***o comedie, un bâlci sinistru, împotriva intereselor României****?*

5. Metacomunicarea – simptom al unei slăbiciuni

M.T.: Este important ca cei doi soți să se potrivească sexual? (invitații vorbesc unii cu alții). Uitați-vă la Paula! Paula-i nemăritată şi refuză să, ***adică să****… ține la întrebare fiindcă se furişează de răspuns.*
P.S.: Nu. ***Vreau să spun că****, da, şi* ***eu vreau să spun că*** *este foarte important şi* ***mai vreau să spun că*** *ideal este, bineînțeles, ca şi compatibilitatea să fie din toate punctele de vedere…*
M.T.: Eee!…
P.S.: ***Adică eu*** *să pot…*
M.T.: Să fie două jumătăți care fac un întreg.
P.S.: Da' de ce faci mişto de mine?
M.T.: Nu fac mişto, dar tu eşti, tu, tu încă nu te-ai căsătorit să vezi cum este cu compatibilitatea asta perfectă

6. Marcă de corectare a intervenției interlocutorului

O.P.: E evident, domnule Vasilescu, că în acest moment România se află la o răspântie?
A.V.: E mai mult decât evident.
O.P.: Cred că e evident. Da. E evident că noi am prins un tren norocos, pe care nu îl meritam datorită performanțelor clasei noastre politice…
A.V.: ***Aş preciza…***
O.P.: Aşa…
A.V.: Nu numai primul tren, ci şi ultimul.
O.P.: …un moment norocos, acela de a fi invitați să aderăm la UE. E evident, ***după părerea mea****, că în România oamenii rabdă în clipa de față o situație teribilă. Mizeria e ca o plagă, cumplită. (pauză). Ei, în*

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

acest moment, nu vă supărați, problemele economice cu problemele politice se cam amestecă. Nu pot fi disociate foarte, foarte limpede. (pauză).

*A.V.: **V-aş da un exemplu**, care poate să rezolve ceva. Iată, astăzi primul ministru a fost în parlament să lupte împotriva unei legi care avea şi are…*

*O.P.: **Eu n-am spus nici o clipă, ca să fiu bine înțeles, repet, n-am spus nici o clipă că** domnul Isărescu, de când a preluat mandatul de premier a stat degeaba şi că n-a făcut lucruri bune. **După părerea mea**, nu s-a comportat bine în această criză de la un moment dat, **în sensul că s-a purtat prea politicos** şi că trebuia să pună piciorul în prag, ca să răcorească puțin acele capete înfierbântate pentru că era în joc interesul României, nu mai era vorba de neutralitate. **Şi vreau să vă mai spun ceva, fapt, după părerea mea, foarte grav**: ați remarcat în ultimele sondaje şi recunosc că eu mi-am schimbat părerea, întrucâtva despre poporul român, **în sensul că** e un popor cu un instinct foarte bun.*

Sursa:

Televiziunea **ANTENA 1,** Bucureşti
martie 2000 – *Marius Tucă Show: Criza din coaliția de guvernământ*
19.02.2001 – *Marius Tucă Show: Bărbații şi femeile în societatea românească actuală*
20.02.2001 – *Marius Tucă Show: Achiziționarea autobuzelor ecologice*

Bibliografie:

AUSTIN, J. L.: 1962 – *How to Do Things With Words*. Oxford University Press: Oxford.

BIDU, A./ CĂLĂRAŞU, C./ IONESCU – RUXĂNDOIU, L./ MANCAŞ, M./ PANĂ DINDELEGAN, G.: 2001 – *Dicționar de ştiințe ale limbii*. **Comunicare**, p. 126-127; **Funcție**, p. 225-228; Editura Nemira:Bucureşti.

BORILLO, A.: 1985 – *Discours ou métadiscours*, în DRLAV, Revue de linguistique 32, *Métalangue, métadiscours, métacommunication*. Centre de recherche de l'Université de Paris VIII: Paris, p. 47–61.

CHARAUDEAU, P./ GHIGLIONE, R.: 1997 – *La parole confisquée. Un genre télévisuel: le talk show.* col. „Société", Dunod: Paris.

COŞERIU, E.: 2000 – *Lecții de lingvistică generală*, Editura ARC: Chişinău.

DINU, M.: 1997 – *Comunicarea: repere fundamentale*. Editura Ştiințifică: Bucureşti.

FRANCESCHINI, R.: 1997 – *La metacomunicazione: forme e funzioni nel discorso*. Univ. Basel, Romanisches Seminar: Basel.

FRANCIS, G.: 1996 – *Labelling discourse: an aspect of nominal-group lexical cohesion*. In: Coulthard, M. (ed.) *Advances in Written Text Analysis*. London and New York: Routledge p. 83–101.

HYLAND, K.: 1998 – *Persuasion and context: The pragmatics of academic metadiscourse.* In: *Journal of Pragmatics*, 30: 437-455.

ILIE, C.: 1999 – *Question – response argumentation in talk shows.* In: *Journal of Pragmatics*, 31: 975–999.

ILIE, C.: 2001 – *Semi-institutional discourse: The case of talk shows.* In: *Journal of Pragmatics*, 33: 209–254.

IONESCU-RUXĂNDOIU, L.: 1991 – *Narațiune şi dialog în proza românească - Elemente de pragmatică a textului literar*. Editura Academiei Române: Bucureşti.

IONESCU-RUXĂNDOIU, L.: 1999 – *Conversația - Structuri şi strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*. Editura All: ediția a II-a (revăzută): Bucureşti.

IONESCU-RUXĂNDOIU, L.: 2001 – *Metacommunication as a means of avoiding miscommunication*, comunicare prezentată la reuniunea IADA, Götteborg.

LOCHARD, G. / BOYER, H.: 1998 – *Comunicarea mediatică*, Institutul European: Iaşi.

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)

MUNCH, B.: 1992 – *Les Constructions référentielles dans les actualités télévisées. Essai de typologie discursive*, col. "Sciences pour la communication", Peter Lang: Berna.
REY-DEBOVE, J.: 1986 – *Le métalangage. Étude linguistique du discourse sur le langage*. Dictionnaires Le Robert: Paris.
SCHIFFRIN, D.: 1987 – *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
SEARLE, J.R.: 1970 – *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge University Press.
SZABO, L. V.: 1999 – *Libertate şi comunicare în lumea presei*. Editura Amaracord: Timişoara.

Abstract

The paper explores the functioning of the metacommunicative sequences in the talk shows, on the basis of the material provided by three TV programs whose host is Marius Tucă. Metacommunication involves two main types of activities: one at the actional level, which includes speakers' reflections on the code they use and the other at the interactional level connected with the mutual dependence of the participants in a communicative exchange. Metacommunicative sequences in the talk shows can be highly manipulative, imposing certain interpretations, as well as shaping a positive image of some participants and discrediting the others.

BDD-V3939 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-05 11:24:59 UTC)